

به نام خدا

آثار و فواید احسان در نیکوکاران از دیدگاه قرآن

فریبا حبیبی^۱

چکیده

احسان برگرفته از حُسن است که در دو معنای نعمت بخشیدن به دیگری، احسان در کار و عمل کاربرد دارد احسان از اموری است که در حوزه عمل اجتماعی و هنجارهای پسندیده قرا می گیرد.

ویکی از فضیلت های خلاقیتی به شمار می رود این پژوهش با موضوع آثار فواید احسان در نیکوکاران از دیدگاه قرآن و به روش کتابخانه ای صورت گرفته است که از طریق بررسی اسناد اسلامی و آیات قرآنی به بررسی این پرداخته و نتایج زیر دست یافته است. سبب دوستی و صمیمیت بین افراد می شود ترغیب دیگران در انجام این کار نیک در پی دارد.

آمرزیده شدن گناهان- برکت در کسب و کار - پاداش افروی و پاداش های بزرگ و ارزشمندی از این قبیل را در پی دارد. هدف از این پژوهش بررسی آثار نیکی کردن به دیگران و شناخت و شناساندن آن در جامعه است و با شناخت این آثار ان شاءالله این امر نیک یک فرهنگ تلقی شود و در بین جامعه گسترش یابد.

واژگان کلیدی: آثار، احسان، نیکوکاران

---

^۱ فریبا حبیبی

مقدمه

از جمله سجایای اخلاقی مورد تایید عقل ، احسان و نیکی مردم است و خداوند در قرآن کریم به طور مکرر از آن سخن گفته است احسان و نیکو کاری کارکردهای زیادی در عرصه های فردی ، اجتماعی فرهنگی و معنوی ... دارد مقصود از احسان به خلق فقط احسان مالی نیست ، بلکه می توان احسان به آنها در اصلاح امورشان و خیر خواهی یا لااقل دعا گویی که در حق شان نمود .

احسان آثار و فواید دینوی از جمله ، افزایش رزق و روزی ، ارتقاء سطح اقتصادی ، آرامش روح ، صمیمیت و دوستی ، و آثار اخروی از جمله هم نشین پاکان ، اجر و پاداش نزد خداوند ، بخشوده شدن گناهان را در پی دارد . خداوند با توجه به تفاوت مردم از نظر درک و اخلاص ، برای جلب ایشان به کارهای نیک آثار متفاوتی را برای احسان بیان می کند در نظر برخی محبت و دوستی دیگران و ایجاد صمیمیت میان خود و دیگران بسیار ارزشمند است از این رو احسان رابزاری برای رسیدن به این هدف می دانند .

گروهی دیگر می خواهد ، نعمت دنیا و آخرت برایشان تمام شود احسان را در پیش می گیرند برخی برای اجابت دعا به احسان روی می آورند (بقره ۱۱۲) و تنها گروه اندکی هستند که رضایت و محبوبیت و خداوند را جست و جو می کنند و بدان امید تن به احسان می دهند .

هر کس از ظن خویش شد یار من
وز درون من جست اسرا رمن

هر کس با این گونه احسان و رفتار نیک، بده و بستانی را انجام می دهد . و خداوند نیز و با توجه به درک و روحیات و اخلاص مردم انواع گوناگون پاداش رافراهم آورده است.

ابن آحسنتم لانفسکم . اگر خوبی کردید به خودتان کردید (اسراء ۷)

۱- فواید احسان

احسان یکی از اعمال نیکی است که سبب می شود موانع رحمت بر طرف شوند
الذَّيْنِ يَنْفَقُونَ فِي السَّرَاءِ وَالضَّرَاءِ وَالْكَطْمِينِ الْغَيْظِ وَالْعَامِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ
(مجمع البيان ج ۳ ص ۱۹۷)

« آنان که در توانگری و تندرستی انفاق می کنند و خشم خود را فرو می برد و از خطای مردم در می گذرند خدا نیکوکاران را دوست دارد .

در قرآن به احسان بسیار تاکسد شده و از آن به عنوان صفت محسنه یاد شده است احسان ریشه در ایمان به خداوند و اهل بیت ، مغاد و تقوا - و تحمل و سختی ها دارد که بخشش و گذشت و عفو را در پی دارد کسی که این کار را رضای قلبی برای خشنود خدا و خلق خدا انجام دهد پی آمدهایی را در زندگی خواهد داشت .

امام سجاد (ع) می فرماید: ای انسان تو روبه خیر می روی تا هنگامی که واعظی درونی داشته باشی و بر محاسبه همت کنی (محدثین محمد مفید ص ۱۱۰)
اکنون به بررسی برخی آثار دینوی انسان در نیکو کاران می پردازیم .

۱-۱- افزایش برکت در کسب و کار

از آثار و فواید احسان برای نیکو کاران فزونی اموال و برکات در زندگی می باشد هر آنقدر که انفاق کنید .چند برابر از درگاه الهی دریافت می کنند و خیر برکت بر خانه هایشان سایه می افکند با احسان ته تنها مال و دارایی فزونی می یابد بلکه در ایمان و تقوا نیز افزایش می یابد احسان موجب روشنی و نورانی شدن قلب می گردد احسان موجب عافیتو وسعت رزق می شود ، خداوند در قرآن می فرماید : اگر احسان و نیکی کنید بر خود کردید و ما کسانی را بر سرتان فرستادیم تا شمال خوشحال و راضی می سازد(طبرسی ج ۳ ص ۱۹۷)

خداوند نیز ببه بندگان نیکوکار احسان می کند در آیات قرانی ، نیکی خداوند به بندگان چه در دنیا و آخرت و چه در زمینه نیازهای روحی و روانی یا در حوزه امور مادی به عنوان مصداق احسان شمرده شده است.

از این رو قرآن از زبان حضرت یوسف تبیین می کند که رهایی وی از زندان و بازگشت خانواده به سوی او از مصادیق احسان خداوند به آن حضرت بوده است آن حضرت (ع) می فرماید : وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُم مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَغَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ إِلَهَ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (يوسف آیه ۱۰) در این آیه آمدن خاندان یعقوب (ع) به سبب جای گزینی به مصر جای بادیه نشینی ، رهایی آنان از خشک سالی و نیز قحطی به دنبال مرگ احشام و همچنین پایان دادن به جدایی یوسف(ع) و خانواده اش

نیکی خدا به وی خوانده شده است (المیزان ج ۱۱ ص ۲۴۷) قرآن ثروت و دارایی را نیز مصداقی از نیکی خدا بر می شمارد (قصص ۴۰۶). کنج قارون رانیز احسان خدا به وی میداند . بنابراین هر گونه نعمتی که خداوند به انسان می بخشد به جهت آن کارنیک و خیری است که بدون هیچ چشم داشتی تنها برای رضای خدا انجام داده است. (فشار کی ص ۷۲)

۲-۱- افزایش صمیمیت و دوستی

احسان عامل اصلی ظهور روحیه حق شناسی و تجلی گاه حق پرستی است . احسان دز بین افراد نه تنها به زندگی خرمی می دهد بلکه به طور وضعی ، روحیه حق شناسی را رشد داده و این رشد به نوبه خود سبب می شود که توجه داشتن به مبدأ هستی به صورت پرشش خدای یگانه را نیاز اساسی خویش احساس می کند .

همزمان باشد روحیه حق شناسی ، احسان به خویشاوندان، یتیمان و واماندگان زمین گیر، در رفتار نمایان خواهد شد ، و خویش برخورداردی، خوش رویی و خوش سخنی با مردم را به ارمغان می آورد سروری آتنده از عشق که در پرتو حق پرستی و پرستش فدای یگانه ، ایجاد شده و او را از روی شوق و میل به عبادت و عمل صالح و او می دارد (امامی ص ۶۲) اثر نیکی کردندر ایجاد در روابط انسانی و مهرورزی به یکدیگر نمایان می شود بطور طبیعی دلها به وسی هر کسی که نیکی می کند متمایل می شود .

کمک به انسان های ضعیف و نیازمند باعث خشنودی می شود و احساس رضایت را در ددل آنها ایجاد می کند و باعث می شود افراد با یکدیگر رابطه ای دوستانه و صمیمی داشته باشند . نیکو کار خود را با فرد مستضعف همدرد و همراه و تلقی میکند و آن فرد از اینکه دیگران به یاری آنها بر می خیزد در تلاش هستند که به زندگی آنان سرو سامان دهند این عمل خیر و نیکوکاران را فراموش نمی کنند و همیشه در صدد جبران آن هستند . خداوند سبحان می فرماید: « و لا نستوی الحسنه و لا السيئه دفع بالتی همی احسن فاذا الذی بینک و بینه علاوه کانه ولی حمیم »

خداوند سبحان می فرماید: « و لا نستوی الحسنه و لا السيئه اذفع بالتی همی احسن فاذا الذی بینک و بینه عداوه کانه ولی حمیم » هرگز نیکی و بدی یکسان نیست. بدی را با نیکی دفع کن! ناگاه خواهی دید همان کس که میان تو و او دشمنی است، گویی دوستی گرم و صمیمی است. احسان و نیکوکاری از نظر مادی و معنوی و عاطفی دوستی و صمیمیت بیشتر و عمیق تری را به همراه دارد.

۳-۱- پاداش و سعادت مندی در دنیا

این عمل از منظر خدا و قرآن آنچنان پر عظمت و نیک می باشد که برای این عمل سعادت‌مندی در دنیا و آخرت نصیب صاحبان نیک می شود. خداوند می فرماید: هرگز به خیر و نیکی نمی رسید تا آنکه از آنچه مورد علاقه و محبت شماست انفاق کنید. (برهان ص ۶۰۱)

أَمَّا مومنَ نَفْسَ عَن كَرَبِهِ، نَفْسَ اللّٰهِ عَنْهُ سَبْعِينَ كُرْبَةً مِّن كَرَبِ الدُّنْيَا وَ كَرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ
(هرمومنی گرفتاری مومنی را برطرف کند، خداوند ۷۰ گرفتاری دنیا و آخرت از او دور می سازد.)
(مستدک الوسایل ج ۱۲ ص ۴۱۳)

کسی که از مال و داشته های خود به دیگران می بخشد خداوند لطف خود را شامل حال آنان می کند و برکت را بر زندگی و اموالشان می گستراند..

امام علی (ع): لَمَا تُعِينُ تُعَانُ (آن گونه که یاری می کنی، یاری می شوی).

از حضرت موسی بن جعفر (ع) نقل شده است. «در بنی اسرائیل مرد صالحی بود که زن نیکوکاری داشت. آن مرد شبی خواب دید که شخصی به او می گوید: خداوند فلان مقدار عمر برای تو مقدر کرده است که نصف آن در رفاه و آسایش هستی و نصف دیگر در مضیقه و تنگ دستی. هر کدام از دو نصف را می خواهی، اول انتخاب کن! مرد جواب داد من زن خوبی دارم که شریک زندگی ام است. با او مشورت می کنم. صبح جریان خوابش را با همسرش در میان گذاشت و از او مشورت خواست. همسرش گفت: اول نصف رفاه و آسایش را برگزین شاید خداوند بر ما رحم کند و در نصف دیگر نیز نعمتش را از ما قطع نکند. شب دوم فرا رسید و بار دیگر آن شخص به خوابش آمد آن مرد در جواب گفت: من نصف اول عمر را رفاه و آسایش را انتخاب کردم. بعد از آن دنیا از هر طرف به او روی آورد. چون نعمت های الهی نزد او فراوان و آشکار شد، همسرش به او گفت خویشان و همسایگان خود را و افراد محتاج را کمک کن. آن مرد به توصیه همسرش عمل نمود. نصف تعیین شده از عمر او در کمال رفاه و آسایش گذشت سپس از نصف هم گذشت و همچنان وضع مالی او خوب بود بار دیگر همان شخص به خواب او اومد و گفت نیکی و احسان تو باعث شد خداوند به تو پاداش مرحمت فرماید و تا آخر عمر در نعمت به سر میبری (فشارکی ص ۱۷۲). پس کلید همه خیرات احسان است.

۱-۴- پیشرفت فرهنگ اقتصادی و اجتماعی

همانطور که در بیشتر موارد مشاهده شده فقر و تنگدستی باعث سستی ایمان و تقوا می شود و دشمنی بین افراد را بیشتر می کند که منجر به جرم و جنایت می شود. از فایده های احسان این است که زمینه جرم و جنایت کمتر می شود. (ترجمه دشتی ۳۱۹) و اگر این عمل نیک به عنوان یک فرهنگ و اصل در جامعه گسترش پیدا کند بسیاری از مشکلات را که بر اثر فقر و نیازمندی است از بین خواهد برد. قرآن کریم می فرماید: «وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ لَا تَلْقُوا بَایِدَ كَلِمِ اللَّهِ

التهلکه و احسنوا ان الله یحبّ المحسنین» (و در راه خدا انفاق کنید و با ترک انفاق خود را به دست خود به هلاکت نیندازید. و نیکی کنید که خداوند نیکوکاران را دوست دارد.

«یا ایها الذین امنوا کتب علیکم القصاص فی القتلی الخرب بالخرب و العبد بالعبد و لأنثی بالأنثی فمن غفی له من أخیه شیء فتباع بالمعروف و أداء الله بإحسن ذلك تخفیف من ربکم و رحمة فمن اعتدی بعد ذلك فله عذاب ألیم.» (بقره ۱۷۸) در این آیه دو معیار کلی عدل و احسان، غیبت و تحقق خارجی یافته است. بعد از عدل رحمت و ائمه واسئله ی الهی احسان را که مرتبه عالی تری از عدل است نیز معیار قرار داده است. تجسم احسان در این جا به صورت عفو از قصاص و دریافت دیه از جانی غیبت یافته است. اثرات این احسان بین دو خانواده قاتل و مقتول بسیار است. از جمله آنکه با اعمال احسان در عفو از قصاص و رضایت به دریافت دیه، کینه ها، خصومت ها، و کشمکش هایی که در پی آن جنایت به وجود آمده از بین رفته و تأثیرات سوء آن جنایت و تداوم خصمانه آن برای آینده از ریشه خشکانیده شده و به جامعه کشانده نمی شود. هر نفع و سود رسانی به مردم و جامعه، تلاش برای پیشرفت و توسعه، بالا بردن سطح علمی افراد و تأمین نیازهای محرومین، از نمونه های آثار اقتصادی و فرهنگی احسان می باشد. روزی کنیزی شاخه گلی را برای امام حسن مجتبی (ع) آورده امام در مقابل آن وی را آزاد کرد. اطرافیان با تعجب به امام گفتند: آیا پاداش یک شاخه گل، این بخشش بزرگ است؟ امام (ع) به آیه ۸۶ سوره نساء قرآن اشاره کرد که می فرماید: «هر گاه به شما درود و تحیت گویند، پاسخ آن را بهتر از آن بدهید».

۱-۵- آرامش روحی و رضایتمندی از خود

یکی دیگر از آثار ارزشمند احسان در نیکوکاران آرامش در زندگی دنیوی است. اینکه از مرگ و عذاب پس از مرگ وحشت ندارند. آنان که با کمک مادی زندگی نیازمندان را نجات داده و آرامش می بخشند خداوند نیز در زندگی آنها آرامش قرار داده تا در رفاه و آسوده خیال زندگی کنند. آیه شریفه قرآن می فرماید: «من جاء بالحسنة فله خیر منها و هم من فزع یومئذء امنون» «کسانی که کار نیکی انجام دهند پاداشی بهتر از آن خواهند داشت و آنان از وحشت آن روز در امان اند.»

نیکی کردن سبب می شود که احساس خوبی در فرد نیکوکار به وجود آید. نیکی بدون ریا و تظاهر و بدون هیچ چشم داشتی بزرگترین فضیلت به شمار می رود که می تواند فرد نیکوکار را سالم و سرحال نگه دارد. نیکی کردن در انگیزه، رفتار، و زندگی روزانه نقش دارد که نوعی احساس خوشبختی را در پی دارد. و همچنین اضطراب و افسردگی را دور می کند.

از خود گذشتگی موجب آرامش ذهن و مایه خشنودی است زمانی که فرد نسبت به دیگران خیر خواه و دست و دل باز باشد لذت خاصی به او دست می دهد و همچنین باعث قضاوت بهتر نسبت به خود می شود.

۲- بررسی آثار اخروی احسان در نیکو کاران

۲-۱- بخشش گناهان

کسی که می بخشد مورد بخشش قرار می گیرد.

امام کاظم (ع): ان الله عبداً في الارض يسعون في حوائج الناس هم الامنون يوم القيامة. خداوند در زمین بندگانی دارد که برای برآوردن نیازهای مردم می کوشند ، اینان ایمنی یافتگان روز قیامت (کافی، ۱۳۷۲، ج ۲ ص ۷۸)

کسی که در راه خدا به دیگران احساس می کند قطعاً در مقابل این امر نیک از طرف خداوند پاداش دریافت خواهد کرد و آمرزش گناهان و پاک شدن از بدی ها ارزشمندترین پاداشی است که خداوند در مقابل احسان نیکوکاران به آنها می دهد . قرآن کریم می فرماید : لهم ما يشاعون عند ربهم ذلك جزاء المحسنين ، ليكفر الله عنهم امنوالذي عملوا و يجزيهم اجرهم باسن الذي كانوا يعملون.

و آنچه بخواهند نزد پروردگارشان برای آنان موجود است و. این است جزای نیکوکاران تا خداوند بدترین اعمال را که انجام داده اند ، در سایه ایمان و صداقت آنها بیامزد و آنها را به اعمالی که انجام می دادند پاداش دهد.

۲-۲- پاداش اخروی

و ما تقدموا بانفسكم من خير تجدوه عندالله بما تعملون بصير.

آنچه از خیر مال که از پیشش برای خویش می فرستید ، نزد خدا خواهید یافت.

خداوند در این آیات به نیکوکاران می گوید که باید بدانید آنچه را که برای خدا به فقرا احسان کرده اید برای خود شما نزد من محفوظ می ماند و هنگامی که کاملاً به آن نیاز دارید به شما بازگردانده خواهد شد.

یکی از موارد احسان زکات می باشد ، زکات از مصادیق احسان است (مصباح یزدی ص ۳۰۱) و در آیات قرآن آثار مفهومی مهمی بر آن باز شده است. خداوند در قرآن پس از فرمان به خواندن نماز به دادن زکات امر می کنند و برای پرداخت کنندگان زکات پاداش اخروی در نظر می گیرد. بنابراین وجود این گونه پاداش های معنوی ، مبادله نیست زیرا اولاً مادی نیست بلکه عوض آن پاداش معنوی خواهد بود و ثانیاً عوض آن را از طرف مقابل خود که مورد احسان وی قرار گرفته و

زکات را دریافت کرده است مطالبه و یا از او دریافت نمی کند ، بلکه احسان رابه فقیران می کند و پاداش آن را از خدا می گیرد.

۲-۳- عزیز و گرامی شدن نزد خداوند

همان طور که در قرآن و دین اسلام به مسئله نیکوکاری و احسان اشاره شده و از کارهای نیک و مورد تایید خداوند معرفی شده قطعاً کسی که به قرآن عمل کند و راه احسان را پیش گیرد و هدف و قصد او از این کار قرب به خدا و رضایت الهی باشد، علاوه بر مورد عزت و احترام واقع شدن نزد بندگان خدا در پیشگاه پروردگار و ائمه (ع) عزیز می شود از این رو افراد نیکوکار به خدا نزدیک تر می شوند . نیکی کردن در نظر خداوند پسندیده است و خداوند نیکوکاران را دوست می دارد.(مکارم شیرازی ج ۱)

امام صادق (ع):الله فی عون المومن ، مادام المومن فی عون افیه
خداوند در پی یاری مومن است ، تا وقتی که مومن در پی یاری برادر خویش است.(بحارالانوار ج ۷۴ ص ۳۲۲).

جایگاه و اهمیت احسان در قرآن بسیار بالا و ارزشمند می باشد. احسان موجب راحتی مرگ می شود. و دوستی با اهل بیت پیامبر پاسخ نیکی و احسان است.

امام علی (ع) : انا احب المومنین الی الله من ان المومن الفقیر من الفقر فی دنیا و ملحاتم.
محبوب ترین مومن نزد خداوند، کسی است که مومن فقیری را در تنگدستی دنیا و گذران زندگی یاری رساند.(نحف العقول ص ۳۷۶)

۳-آثار و فواید احسان به والدین در قرآن

و بالوالدین احساناً. به پدر و مادر خود نیکی کنید.(نساء آیه ۳۶)
در این آیه شریفه فرمان و دستور احسان و نیکی به پدر و مادر صادر شده است و در قرآن دارای اهمیت فوق العادهای است. چنین احسانی دارای آثار بسیار شگرفی است که انسان در دنیا و آخرت از آن بهره مند می شود.

از جمله آثاری که قرآن کریم به آن تصریح نموده این است که نیکی به والدین صفت جبار و عصیانگری را از انسان دور می کند. و همچنین دچار شقاوت نمی گردد. همانطور که طول عمر اثر قطعی صله رحم شمرده می شود، آیات قرآنی این اثر را مترتب بر نیکی بر والدین ، به طور خاص نموده اند . پیامبر اکرم (ص) فرمودند: من سره ان یمدله فی عمر و یسوا فی رزقه فلیصل ابویه : کسی که طولانی شدن عمر و توسعه رزق را دوست دارد به پدر و مادر خود نیکی کند. یکی از پیامدهای نیکی به والدین نماید هرگز در زندگی به فقر مبتلا نخواهد شد.

از جمله آثار های وضعی نیکی بر پدر و مادر این است: کسی که پدر و مادرش را احترام نمود آن احترام را از ناحیه فرزندانش خواهد دید. امام صادق (ع) می فرمایند: برّوا آباءکم انباءکم. به پدرانتان نیکی کنید تا فرزندانتان به شما نیکی کنند.

خداوند در قرآن کریم بعد از دستور به پرستش پروردگار یکتا امر به احسان به والدین می کند. وقفی ربک الا تعبدوا الا اياه و بالوالدین احسانا. و در مقابل آن احسان نعمت های فراوانی را به احسان کننده می دهد که ان همان پاداش کار نیک و خیر آنان می باشد. (امامی ج ۱ ص ۷۴)

نتیجه گیری

برای احسان و نیکوکاری در قرآن کریم فواید و آثار بسیاری ذکر شده است. اکنون ارزش و سودمندی و بهاء احسان و نیکوکاری در قرآن را در قالب یک داستان کوتاه بیان می کنیم.

روزی روزگاری پسرک فقیری زندگی می کرد که برای گذراندن زندگی و تامین مخارج تحصیلش دست فروشی می کرد. از این خانه به آن خانه می رفت تا شاید بتواند پولی به دست آورد. روزی متوجه شد که تنها یک سکه ۱۰ سنتی برایش باقی مانده است و این درحالی بود که شدیداً گرسنه بود. تصمیم گرفت از خانه ای مقداری غذا تقاضا کند درب خانه ای را زد، دختر جوان و زیبایی در را باز کرد. پسرک با دیدن چهره زیبای دختر دست پاچه شد و بجای غذا فقط یک لیوان آب درخواست کرد، دختر که متوجه گرسنگی شدید پسرک شده بود بجای آب برایش یک لیوان شیر آورد. پسر شیر را سر کشید و گفت چقدر باید پردازم؟ دختر پاسخ داد چیزی نباید پردازای مادر به ما آموخته که نیکی ما به ازایی ندارد. سال ها بعد دختر جوان به شدت بیمار شد.

دکتر هوارد کلی، جهت بررسی وضعیت بیمار و ارائه مشاوره فراخوانده شد. در اولین نگاه او را شناخت و پس از یک تلاش طولانی علیه بیماری پیروزی از آن دکتر کلی شد.

آخرین روز بستری شدن زن در بیمارستان بود و به درخواست دکتر هزینه درمان زن جهت تایید نزد او برده شد. گوشه صورت حساب چیزی نوشت و برای زن فرستاد. زن از باز کردن پاکت و دیدن مبلغ صورت حساب واهمه داشت و سرانجام پاکت را باز کرده و ان چند کلمه که روی پاکت نوشته بود را خواند: بهای این صورت حساب قبلاً با یک لیوان شیر پرداخت شده است.

مفهوم این داستان نشان دهنده عظمت کارنیک و احسان می باشد. بیانگر این حقیقت است که برای احسان هیچ قیمتی نمی توان قرار داد. در آیات قرآن نیز اشاره شده است که انسان عوض کار نیک خود را از خداوند جهانیان که دریای بیکران خوبی هاست خواهد گرفت.

در نتیجه: اگر خوبی و احسان کردی در واقع نوعی احسان و خوبی به خود است.

منابع

- ۱- قرآن کریم
- ۲- امامی، عبدالنبی، فرهنگ قرآن ج ۱، قم، مطبوعات دینی، ۱۳۸۵
- ۳- تمیمی آمدی، عبد الواحد، غرورالحکم و دررالکم، قم، انتشارات قیام، ۱۳۷۹
- ۴- دشتی، نهج البلاغه، قم، انتشارات سمت، ۱۳۸۹
- ۵- دعوات الراوندی، ادعیه و اذکار روایت شده از معصومین (ع)
- ۶- فشارکی، محمد باقر، محفل پاکان، انتشارات قیام، قم، ۱۳۸۸
- ۷- کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی ج ۱، قم، دار الکتب الاسلامیه، بی تا
- ۸- مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، قم، موسسه الوفاء، بی تا
- ۹- مصباح یزدی، محمدتقی، اخلاق در قرآن ج ۳، تهران، انتشارات موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی، ۱۳۷۸
- ۱۰- مفید، محمد بن محمد، الامالی، قم، دار الکتب الاسلامیه، بی تا
- ۱۱- مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، قم، دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی ۱۳۷۳